

Тетяна Швець

Хмельницький (Україна)

НОТАТКИ ПОДОРОЖЕЙ ЯК ОКРЕМІ БЛОКИ В СЕРЕДИНІ ЖАНРОВИХ МОДИФІКАЦІЙ

Останнім часом в українському літературознавстві викликає певне зацікавлення мемуарна продукція Д. Гуменної, реконструйований біографічний та творчий шлях якої містить чимало «білих плям». Протягом багатьох років за советськими стандартами щоденник письменниці вивчався з ідеологічної точки зору й, відповідно, його художня специфіка, як окреме явище, відходила на інший план. На сьогоднішній день існує гостра потреба у створенні аналітичних праць, які б розкрили не лише біографічну цінність, особливості мови, естетичне значення щоденника, а й дослідили проблему жанрової форми цього оригінального твору. Адже його особливий статус як своєрідної домінанти художньої, філософської, духовної рефлексії не викликає сумнівів.

Мета статті – проаналізувати щоденникові записи, виявивши й розкривши моделі образу дороги в структурі нефікційної прози Д. Гуменної.

У процесі вивчення текстового наповнення щоденника Д. Гуменної помітним є те, що самі подорожі не можна назвати щоденником, бо вони є лише вкрапленням, епізодично раптовим осяянням думки, а отже, вказують передусім на фрагментарні нотатки як окремі блоки в структурі жанрової матриці документального твору. Однак нефікційна проза письменниці все ж органічно насичена тональністю мандрівок: про щоб не писала авторка, вловлюється образ «людини, розіп'ятої між континентами» (Віра Вовк). Образ подорожі й образ мандрівника опосередковується в окремих інваріантах:

а) автор-мандрівник: подорожує рідною Україною, Європою (Австрія, Німеччина), США, Канадою;

б) емігрант-мандрівник – вічний шукач істини, свободи і щастя;

в) науковець-мандрівник (виведений в образах історика Н. Кордиш-Головка, літературознавців Г. Костюка, Ю. Лаврінєнка (Дивнича), В. Чапленка, Ю. Шевельова) намагається відбутися в чужомовному середовищі, шукає шлях до реалізації власного наукового потенціалу в державних та громадських інституціях, оприлюднення наукових досліджень у ЗМІ.

Всі мандрівники перебувають у дорозі, на шляху сенсопошуку, духовних шукань, власної ідентичності. Для авторки діаріюша усвідомлення покликання пролягає через шлях, на якому вона прагне реалізувати свої духовні можливості. Мотив духовних шукань письменниці часто об'єктивується путівцем, по якому рушає в середину себе, щоб задуматись над сенсом сутнісних вартостей, осмислити довкілля, власне «Я» в еміграційній реальності. В результаті подібної смислотворчості Д. Гуменна перебуває в дорозі до самопізнання.

Варто зазначити, що нотатки подорожей Д. Гуменна зафіксувала у щоденнику невеликими окремими блоками з різними комбінаціями та дозами в середині жанрових модифікацій для підсилення автобіографічного поля. Авторка «вмонтовує» образ дороги в структуру нефікційної прози епізодично як епічний твір малої жанрової форми: ескіз, психологічний малюнок, зарисовка, нарис, шкіц, мініатюра. Іноді авторка вдається до авторецензії, пояснюючи, уточнюючи окремі висловлювання, враження, події. Саме в останній відбиваються семантичний і смисловий компоненти, виражені дієсловами минулого часу «я повернулась із Хантеру», «таки поїхала», однак авторка щоденника не вдається до обширної інформації, опису вражень від подорожі. Читачеві залишається дешифрувати, яке значення мала ця мандрівка в її біографії. Уважно заглибившись у текст нотаток, помітним є той факт, що в зміні обстановки вловлюється певний позитивний заряд, внутрішній комфорт оповідача, який позиціонує навіюванню від зустрічі з людьми, природою. Конструкція повідомлень (вербальних і невер-

бальних) навіювання має образну форму, безпосередньо апелює до підсвідомого рівня психіки особистості.

Список основних джерел та літератури:

1. Бахтин М. Вопросы литературы и эстетики. Исследования разных лет / М. Бахтин. – М. : Художественная литература, 1975.
2. Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України / Щоденники Докії Гуменної. – Ф.234. – Оп.2. – 110 арк.
3. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. Том перший. – К. : Дух і літера, 2009.
4. Легкий М. Форми художнього викладу в малій прозі Івана Франка / М. Легкий. – Львів : Львів. відділ. Ін-ту літ. ім. Т. Г. Шевченка, 1999.